

Barnfridsbrottet

BARNAFRID - NATIONELLT KUNSKAPSCENTRUM
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Barn som bevittnar brott

Barnkonventionens 19:e artikel slår fast att barn har rätt att skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld. Att bevittna våld mellan närstående är enligt FN:s barnrättskommitté ett exempel på psykiskt våld mot barn. Att bevittna våld mellan närstående kan få allvarliga negativa konsekvenser för barns välmående och utveckling. Detta gäller både på kort och lång sikt. Konsekvenserna kan vara lika allvarliga som om barnet själv blivit utsatt för fysiskt våld. Barn som bevittnat våld mellan närstående löper dessutom större risk att vara utsatta för försummelse och olika former av andra övergrepp.

Barnfridsbrottet

Den 1 juli 2021 infördes ett särskilt barnfridsbrott i Sverige. Lagändringen innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vålds- och sexualbrott i nära relation. Genom de nya straffbestämmelserna beaktas barn som bevittnat våld som målsägande och får ett starkare straffrättsligt skydd. I och med den nya lagen har barn som har bevittnat våld bland annat rätt till en särskild företrädare samt rätt till att begära skadestånd. För åtal i ett barnfridsbrott krävs i regel att grundbrottet är styrkt. Grundbrottet och barnfridsbrottet bör utredas tillsammans och åtalas samtidigt.

Att bevittna

Barnet behöver inte ha bevittnat hela händelsen utan det räcker att hen har bevittnat delar av den brottsliga gärningen. Det räcker alltså inte med att barnet ser konsekvenserna av brottet. Barnet behöver inte ha förstått att gärningen är ett brott. Hur barnet förmår berätta om sin upplevelse saknar betydelse, vilket innebär att exempelvis ett spädbarn som befinner sig i nära anslutning av händelsen anses ha bevittnat brottet. Barnfridsbrottet är också aktuellt vid brott på distans, såsom hot över telefon eller övergrepp via internet, om barnet har hört eller sett händelsen.

Närståendebegreppet

Att vara närstående kan handla om familjemedlemmar såsom barnets föräldrar, nya partners, syskon eller bonussyskon, men det kan också handla om tidigare närstående personer till barnet. Utgångspunkten är att utreda om barnet kan ha haft en så nära relation till parterna att de kan anses utgöra omsorgsperson till barnet eller att barnet har en stark känslomässig anknytning till dem i vardagen.

Hur berättar barn om våld mellan närstående?

Det kan vara svårt för barn att berätta om våld inom familjen. Forskning visar att barn som själva utsatts för våld av en närstående tenderar att vänta längre innan de avslöjar övergreppen, och att färre barn berättar i samband med polisförhör. Barnets beroendeställning och starka känslomässiga band till deras familjemedlemmar kan hindra barnet från att berätta. Andra försvårande faktorer kan vara barnets olika känslor såsom skam, skuld eller rädslor kring vad som kommer hända om barnet avslöjar våldet. Studier som undersökt reaktionerna hos barn som bevittnat våld i nära relation har lyft fram liknande resultat. Barn som bevittnat våld har dessutom uttryckt oro för att inte bli tagna på allvar och att deras avslöjande inte kommer att göra någon skillnad. Förövaren kan ha utövat olika påtryckningar för att hindra barnet från att berätta om våld inom familjen, exempelvis genom löften, hot och mutor. Barn kan också försöka förhindra våldet, exempelvis genom att distrahera gärningspersonen eller själva gå emellan för att skydda offret. Rädslor i samband med en akut våldsam situation eller en oro för att våldet ska eskalera kan vara utlösande faktorer till att barnet berättar för någon utomstående. För att barnet ska våga berätta är det viktigt att det finns personer i hens omgivning som barnet kan vända sig till.

Att bemöta barn som kan ha bevittnat våld i nära relation

Vid misstanke om att ett barn far illa är det viktigt att fråga hur barnet har det och om något är fel. Även om din fråga kanske inte leder till att barnet berättar någonting just då, sänder det en signal om att du är en person som barnet skulle kunna vända sig till i framtiden. Om barnet väljer att berätta är det viktigt att lyssna på vad barnet säger och ta hens berättelse på allvar. Ett barn som upplever misstro när hen försöker ge uttryck för sin utsatthet kan ha svårare att berätta i framtiden. Det är viktigt att förvalta barnets förtroende väl. Undvik att avbryta och ställ inte ledande frågor som skulle kunna påverka barnets berättelse. Stötta barnet och ställ öppna frågor om barnets mående.

Om barnet berättar om ett eventuellt brott är det viktigt att försöka undvika att ställa alltför specifika frågor om händelsen (detta bör göras av specialutbildade barnförhållare). Dokumentera gärna samtalet efteråt – information om hur barnets berättelse framkom kan vara betydelsefullt för brottsutredningen.

Enligt socialtjänstlagen (14 kap 1 §) har yrkesverksamma som arbetar med barn en skyldighet att anmäla misstankar om att ett barn far illa. Orosanmälan ska göras skyndsamt till socialtjänsten i den kommun som barnet är bosatt i.

Barnfridsbrottet brottbalkens 4 kap 3 §

Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel
2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller ofredande
3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande
4. skadegörelse eller grov skadegörelse
5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevittnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för barnfridsbrott.

Tips på vidare fördjupning

» Barnafrids basprogram om våld mot barn: barnafrid.se/kunskapsportal/basprogram

» Föreläsning med Linn Pantzar om barnfridsbrottet finns på barnafrid.se

» Åklagarmyndighetens faktablad om barnfridsbrott finns på aklagare.se

» Ladda ner fullständig rapport om uppföljande enkät om tillämpningen på barnahus hösten 2023 (PDF) [här](#)

» Ladda ner fullständig rapport om vanliga missförstånd om barnfridsbrottet (PDF) [här](#)